

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (четвърти състав)

10 ноември 2016 година *

„Неизпълнение на задължения от държава членка — Околна среда — Опазване на природата — Директива 92/43/ЕИО — Член 6, параграфи 2 и 3 и член 12, параграф 1, букви б) и г) — Дива флора и фауна — Опазване на естествените местообитания — Морска костенурка *Caretta caretta* — Опазване на морските костенурки в залива Кипарисия — Територия от значение за Общността „Кипарисийски дюни“ — Опазване на видовете“

По дело C-504/14

с предмет иск за установяване на неизпълнение на задължения, предявен на основание член 258 ДФЕС на 11 ноември 2014 г.

Европейска комисия, за която се явяват М. Patakia и С. Hermes, в качеството на представители, със съдебен адрес в Люксембург,

ищец,

срещу

Република Гърция, за която се явява Е. Skandalou, в качеството на представител,

ответник,

СЪДЪТ (четвърти състав),

състоящ се от: Т. von Danwitz, председател на състава, Е. Juhász (докладчик), С. Vajda, К. Jürimäe и С. Lycourgos, съдии,

генерален адвокат: J. Kokott,

секретар: L. Hewlett, главен администратор,

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 13 януари 2016 г.,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 18 февруари 2016 г.,

постанови настоящото

* Език на производството: гръцки.

Решение

- 1 С исковата си молба Европейската комисия иска от Съда да установи, че:
 - като не е приела мерките, посочени в член 6, параграф 2 от Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна (ОВ L 206, 1992 г., стр. 7; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 109), изменена с Директива 2006/105/ЕО на Съвета от 20 ноември 2006 г. (ОВ L 363, 2006 г., стр. 368; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 18, стр. 147), за да предотврати влошаването на състоянието на естествените местообитания и местообитанията на видовете, както и обезпокояването на вида, за който е определена съответната територия,
 - като е разрешила, без да извърши надлежна оценка на въздействието им, както изисква член 6, параграф 3 от Директива 92/43, дейности, които поотделно или във взаимодействие с други планове и проекти могат да окажат значително влияние върху съответната територия, като увреждат и унищожават местата за гнездене на приоритетния вид *Caretta caretta*, който се среща в този район, като водят до обезпокояване на този вид, и на последно място, като увреждат и унищожават дюнни местообитания 2110 и 2220 и приоритетно местообитание 2250, и
 - като не е приела необходимите мерки по член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43 за въвеждане и прилагане на ефективна строга система за опазване на морската костенурка *Caretta caretta* (приоритетен вид) в залива Кипарисия (Гърция), така че да предотврати обезпокояването на този вид през размножителния период и дейностите, които могат да доведат до повреждане или унищожаване на местата за размножаването му,

Република Гърция не е изпълнила задълженията си по посочените разпоредби от Директива 92/43.

Правна уредба

Правото на Съюза

- 2 Член 2 от Директива 92/43 гласи:
 - „1. Настоящата директива има за цел да допринесе за осигуряване биологичното разнообразие чрез запазване на естествените местообитания, както и на дивата фауна и флора върху европейската територия на държавите членки, за които е валиден Договорът.
 2. Мерките, взети в изпълнение на настоящата директива, имат за цел да запазят или възстановят благоприятното състояние на запазване на естествените местообитания и видовете диви животни и растения от интерес за Общността.
 3. Мерките, взети в изпълнение на настоящата директива, вземат под внимание икономическите, социалните и културните изисквания, както и регионалните и местните особености“.
- 3 Приложение I към Директива 92/43 е озаглавено „Естествени местообитания от интерес за Общността, чието съхраняване изисква обявяването на специални защитени зони“, и в него са изброени различни видове дюнни местообитания. По-конкретно, в точка 22 от приложението,

която е озаглавена „Морски дюни на Средиземноморското крайбрежие“, са включени позиция 2220, „Дюни с *Euphorbia terracina*“, и позиция 2250*, „Дюни с хвойнови гъсталаци (*Juniperus spp.*)“.

- 4 Съгласно член 4, параграф 2, трета алинея от Директива 92/43 „[с]писъкът на териториите, избрани като територии от значение за Общността, в които се идентифицират териториите с един или повече типове приоритетни естествени местообитания или с един или повече приоритетни видове, се приема от Комисията съгласно процедурата, установена в член 21“. Член 4, параграф 5 гласи, че след включване на дадена територия в списъка, посочен в член 4, параграф 2, трета алинея, за нея се прилагат разпоредбите на член 6, параграфи 2—4 от Директива 92/43.
- 5 С Решение 2006/613/ЕО на Комисията от 19 юли 2006 година за приемане съгласно Директива 92/43 [на] списък на местообитанията със значение за Общността в средиземноморския биогеографски район (ОВ L 259, 2006 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 17, стр. 21) кипарисийските дюни (Thines Kyparissias (Neochori-Kyparissia) са включени в списъка на териториите от значение за Общността (ТЗО), който се съдържа в приложение I към решението, с код ТЗО GR 25 50005 и с отбелязване в графата „С“, което показва, че на съответната територия е налице най-малко един естествен тип местообитание и/или един приоритетен вид по смисъла на член 1 от Директива 92/43.
- 6 Член 6 от Директива 92/43 предвижда:

„1. Държавите членки определят необходимите консервационни мерки, които при необходимост включват подходящи планове за управление, специално разработени за териториите или включени в други развойни планове, и подходящи мерки от правно, административно и договорно естество, които да отговарят на екологичните изисквания на типовете естествени местообитания от приложение I и видовете от приложение II, срещащи се в тези райони.

2. Държавите членки вземат подходящи мерки за предотвратяване в специалните защитени територии на влошаването на състоянието на естествените местообитания [и местообитанията] на видовете, както и обезпокояване на видовете, за които са определени териториите, доколкото това обезпокояване може да има значително въздействие с оглед на целите на настоящата директива.

3. Планове или проекти, които не са непосредствено свързани с управлението на територията или не са необходими за него, но които поотделно или във взаимодействие с други планове и проекти могат да окажат значително влияние, се подлагат на проверка, за да се оцени въздействието им върху територията от гледна точка на целите на съхраняването на тази територия. При съблюдаване на резултатите от [оценката на] въздействието върху територията и при спазване на разпоредбите на параграф 4 компетентните национални органи одобряват плана или проекта само след като установят, че той няма да има отрицателно влияние върху съответната територи[я] и ако е подходящо, след като са получили мнението на обществеността.

4. Ако даден план или проект трябва да бъде осъществен въпреки негативната оценка на въздействието върху територията поради наложителни причини от по-важен обществен интерес, включително и такива от социален или икономически характер, и поради липсата на алтернативно решение, държавата членка предприема всички необходими компенсаторни мерки, за да осигури цялостната кохерентност на „Натура 2000“. Държавата членка информира Комисията за приетите от нея компенсаторни мерки.

Ако в съответната област има приоритетен [тип естествено] местообитание и/или приоритетен вид, единствените съображения, които могат да бъдат посочени, са свързаните със здравето на човека или обществената безопасност, с благоприятни въздействия върху околната среда от първостепенно значение или други наложителни причини от приоритетен обществен интерес съгласно становището на Комисията“.

7 Приложение II към Директива 92/43 е озаглавено „Растителни и животински видове от значение за Общността, чието съхраняване изисква обявяването на специални защитени зони“, и сред изброените в него животински видове като приоритетен вид е посочена морската костенурка *Caretta caretta*.

8 Член 12 от Директива 92/43 гласи:

„1. Държавите членки вземат необходимите мерки за въвеждане на строга система за опазване на животинските видове, посочени в приложение IV, буква а), в техните естествени области на разпространение, като се забраняват:

- а) всички форми на умишлено залавяне или убиване на взети от природата екземпляри от тези видове;
- б) умишлено обезпокояване на тези видове, особено през периодите на размножаване, отглеждане на малките, презимуване и миграция;
- в) умишлено унищожаване или вземане на яйца от природата;
- г) всяко повреждане или унищожаване на места за размножаване или почивка.

2. За тези видове държавите членки забраняват държането, транспортирането, търговията или размяната и предлагането за продажба или за размяна на екземпляри, взети от природата, с изключение на взетите законно преди началото на прилагане на настоящата директива.

3. Забраните, предвидени в параграф 1, букви а) и б) и в параграф 2, се прилагат за всички стадии от живота на животните, за които се прилага настоящата директива.

4. Държавите членки установяват система за мониторинг на неумишлено залавяне или убиване на животинските видове, посочени в приложение IV, буква а). В светлината на събраната информация държавите членки предприемат по-нататъшни мерки за изследване и запазване, които са необходими, за да гарантират, че неумишленото залавяне или неумишленото убиване няма да имат отрицателно въздействие върху съответните видове“.

9 В приложение IV към Директива 92/43 са изброени растителните и животинските видове от интерес за Общността, които се нуждаят от строга защита, като сред посочените животински видове е и морската костенурка *Caretta caretta*.

Гръцкото право

10 Със Закон 3937/2011 Република Гърция обявява зоната „Кипарисийски дюни“ за „специална защитена зона“.

Досъдебната процедура

- 11 С писма от 9 август и 19 ноември 2010 г. Комисията изисква информация от Република Гърция за условията за прилагане на разпоредбите на членове 6 и 12 от Директива 92/43 в разглежданата зона от „Натура 2000“, а именно зоната „Кипарисийски дюни“, включена в списъка на ТЗО с код GR 25 50005 (наричана по-нататък „зоната Кипарисия“).
- 12 Предвид отговорите, които Република Гърция изпраща на 29 септември 2010 г. и 26 януари 2011 г., Комисията приема, че тази държава членка не е изпълнила задълженията си по член 6, параграфи 2 и 3 и по член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43.
- 13 Затова на 28 октомври 2011 г. тази институция изпраща на Република Гърция официално уведомително писмо, в което ѝ дава двумесечен срок да представи становище по така констатираните нарушения.
- 14 Република Гърция отговаря на официалното уведомително писмо с писма от 27 декември 2011 г. и 17 април 2012 г.
- 15 След като анализира отговора в тези писма и взема предвид резултатите от посещенията на нейни служители в зоната Кипарисия на 17 юли 2012 г., на 1 октомври 2012 г. Комисията издава мотивирано становище, като задължава тази държава членка да се съобрази с него до 1 декември 2012 г.
- 16 Република Гърция отговаря на мотивираното становище с писмо от 27 ноември 2012 г., което допълва — след получаването на друго писмо от Комисията с дата 14 май 2013 г. — с писма от 13 юни и 26 ноември 2013 г. и от 28 март, 23 юни и 17 септември 2014 г.
- 17 Тъй като не е удовлетворена от отговора на Република Гърция, на 11 ноември 2014 г. Комисията предявява разглеждания понастоящем иск.

По искането за представяне на доказателство след приключването на писмената фаза на производството

- 18 След приключването на писмената фаза на производството на 29 април 2015 г., на 16 юни 2015 г. Комисията подава искане на основание член 128, параграф 2 от Процедурния правилник да ѝ бъде разрешено да представи ново доказателство, а именно Становище 32/2015 на Symvoulio tis Epikrateias (Държавен съвет, Гърция) по проекта за президентски указ за създаването на регионален парк в залива Кипарисия (наричан по-нататък „президентският указ“).
- 19 Република Гърция моли Съда да отхвърли искането на Комисията.
- 20 Член 128, параграф 2, първо и второ изречение от Процедурния правилник гласи, че по изключение страните могат да представят доказателства и да правят доказателствени искания след приключване на писмената фаза на производството и че те излагат съображения за късното представяне и поискване на тези доказателства.
- 21 Между страните е безспорно, че въпросното становище е постановено на 8 април 2015 г. и че Република Гърция го споменава в писмената си дублика, която е подадена в Съда на 29 април 2015 г. и с това приключва писмената фаза на производството.
- 22 В съображенията си за късното представяне на становището Комисията посочва, че е узнала за съществуването му едва след приключването на писмената фаза.

- 23 Република Гърция, която не оспорва това твърдение на Комисията, моли Съда да отхвърли доказателственото искане на Комисията, тъй като Становище 32/2015 на *Symvoulío tis Epikrateias* (Държавен съвет) е свързано с все още неприключилото производство по приемане на президентския указ, а и тъй като това становище не съдържа нови данни.
- 24 Що се отнася до изтъкнатите от Република Гърция възражения, следва да се констатира, от една страна, че въпросното становище е окончателно и по принцип вече няма да бъде изменено, макар да е възможно по-нататък *Symvoulío tis Epikrateias* (Държавен съвет) да постанови следващо становище по изменен проект на президентския указ.
- 25 От друга страна, твърдението, че това становище не съдържа нови данни, не поставя под съмнение допустимостта му като доказателство съгласно член 128, параграф 2 от Процедурния правилник, доколкото съдържанието на доказателствата се преценява при анализа на делото по същество.
- 26 При това положение Становище 32/2015 на *Symvoulío tis Epikrateias* (Държавен съвет) се допуска като доказателство по настоящото дело, доколкото се отнася до фактическата обстановка и правната уредба към момента на изтичането на срока, определен в мотивираното становище, а именно 1 декември 2012 г.

По иска

*По първото твърдение — за неизпълнение на член 6, параграф 2 от Директива 92/43, доколкото не са взети необходимите мерки, за да се предотврати влошаването на състоянието на естествените местообитания и местообитанията на видовете, както и обезпокояването на вида *Caretta caretta**

- 27 Във връзка с първото си твърдение Комисията изтъква редица фактически обстоятелства и въз основа на тях поддържа, че Република Гърция е нарушила общата забрана за влошаване и обезпокояване по член 6, параграф 2 от Директива 92/43.
- 28 В това отношение следва да се отбележи, че съответната дейност е съобразена с тази разпоредба само ако се гарантира, че не води до никакво обезпокояване, което може да засегне в значителна степен целите на Директива 92/43, и по-точно целите ѝ в областта на опазването на естествените местообитания, флората и фауната. За да констатира нарушение на член 6, параграф 2 от Директива 92/43, Комисията трябва да докаже в достатъчна степен от правна гледна точка, че съответната държава членка не е взела подходящите мерки за защита, за да не допусне експлоатацията на проектите — доколкото се извършва след класифицирането на съответната защитена територия — да доведе до влошаване на състоянието на местообитанията на засегнатите видове и до обезпокояване на тези видове, което би могло да има съществени последици с оглед на целта на въпросната директива да се осигури опазването на споменатите видове (вж. по аналогия решение от 14 януари 2016 г., Комисия/България, С-141/14, ЕУ:С:2016:8, т. 56 и 57, както и цитираната съдебна практика).
- 29 Въпреки това, за да установи нарушение на член 6, параграф 2 от Директива 92/43, не е нужно Комисията да доказва наличието на причинно-следствена връзка между експлоатацията на построените по проекта съоръжения и значителното обезпокояване на съответните видове. Всъщност е достатъчно Комисията да докаже, че има вероятност или опасност тази експлоатация да причини подобно обезпокояване на тези видове (решение от 14 януари 2016 г., Комисия/България, С-141/14, ЕУ:С:2016:8, т. 58 и цитираната съдебна практика).

- 30 Ако Комисията е доказала наличието на подобна вероятност или опасност, това все пак не изключва възможността съответната държава членка да докаже, че разглежданата мярка отговаря на изискванията по член 6, параграф 4 от Директива 92/43 и че е извършен анализ на въздействието ѝ върху целите за опазване на защитената зона (вж. в този смисъл решение от 14 януари 2016 г., *Grüne Liga Sachsen* и др., C-399/14, EU:C:2016:10, т. 56 и 57).
- 31 Именно с оглед на тези съображения трябва да се прецени основателността на отделните доводи по първото твърдение за нарушение, изтъкнато от Комисията по настоящото дело.

По първото твърдение за нарушение в частта относно това, че Република Гърция разрешила или допуснала осъществяването на строителни проекти в зоната Кипарисия

– Доводи на страните

- 32 Комисията упреква Република Гърция за:

- построяването на няколко сгради в Агианаки (Гърция) през 2006 г. и 2010 г.,
- разрешаването на строежа на три ваканционни къщи във Вунаки (Гърция) през 2012 г. и самото им построяване през 2013 г.,
- започването на строителните работи по инвестиционен проект за изграждането на около 50 жилищни сгради между Агианаки и Елеа (Гърция), и
- това, че трябвало да бъде издадено разрешение за строеж на четири ваканционни къщи в Елеа (наричани по-нататък общо „разглежданите инфраструктури“).

- 33 Комисията смята, че тъй като причиняват замърсяване, вибрации, увеличаване на човешкото присъствие и звукови и светлинни дразнения, разглежданите инфраструктури увреждат дюнните местообитания в зоната Кипарисия и обезпокояват морските костенурки *Caretta caretta*. Тя добавя, че тези строежи се намират в близост до мястото за размножаване на костенурките.

- 34 Република Гърция признава, че районът, в който е разположена зоната Кипарисия, се намира под известен натиск за застрояване, но поддържа, че строителната дейност е била по-интензивна в миналото, а поради икономическата криза всички такива дейности в зоната на практика са преустановени. Тази държава членка твърди, че в зоната е забранено всякакво строителство без предварително разрешение за строеж и че до приемането на президентския указ няма да се издават нови разрешения.

– Съображения на Съда

- 35 Следва да се констатира, че разглежданите инфраструктури, и по-точно разработването на строителни проекти и строителството на жилищни сгради, както и последващото им използване, обект на критиките на Комисията, могат значително да засегнат местообитанията, разположени в зоната Кипарисия. Също така строителството и използването на тези инфраструктури, в частност поради свързания с тях шум, светлина и човешко присъствие, могат значително да обезпокоят морската костенурка *Caretta caretta* по време на размножаването ѝ.

- 36 Същевременно, от една страна, съгласно член 4, параграф 5 от Директива 92/43 член 6, параграфи 2—4 се прилагат за съответната територия едва след като тя бъде включена в списъка по член 4, параграф 2, трета алинея. Кипарисийските дюни са включени в списъка на ТЗО на 19 юли 2006 г. с Решение 2006/613.
- 37 От друга страна, освен ако Комисията не ограничи предмета на иска си и не приеме по-късна дата, наличието на неизпълнение трябва да се преценява с оглед на положението на държавата членка към момента на изтичането на срока, даден в мотивираното становище, а последващите промени не могат да се вземат предвид от Съда. В настоящия случай срокът, даден на Република Гърция, за да се съобрази с мотивираното становище на Комисията, изтича на 1 декември 2012 г.
- 38 При това положение меродавният период, за който по настоящото дело може да се констатира нарушение на член 6, параграф 2 от Директива 92/43, се простира само от 19 юли 2006 г. до 1 декември 2012 г.
- 39 Първо, що се отнася до твърдението за нарушение във връзка със строителството на сгради в Агианаки през 2006 г., следва да се констатира, че Комисията не е доказала, че строителните работи са разрешени и извършени в меродавния период, тоест след 19 юли 2006 г., поради което не е възможно да се установи дали това съставлява неизпълнение на задължения, за което може да се търси отговорност от Република Гърция.
- 40 Ето защо предвид констатациите в точка 35 от настоящото решение трябва да се констатира нарушение на член 6, параграф 2 от Директива 92/43 само във връзка със строителството, извършено през 2010 г.
- 41 Въпреки това, що се отнася до сградите, построени преди меродавния период, а именно преди 19 юли 2006 г., предвид констатациите в точка 35 от настоящото решение следва да се констатира нарушение на член 6, параграф 2 от Директива 92/43, както посочва генералният адвокат в точки 55 и 58 от заключението си, тъй като Република Гърция не е регламентирала в достатъчна степен използването на тези сгради (вж. по аналогия решение от 24 ноември 2011 г., Комисия/Испания, C-404/09, EU:C:2011:768, т. 124, 125 и 128). Макар че по аналогия с реда за допускане на изключения по член 6, параграф 4 от Директивата принципът на правна сигурност би могъл евентуално да оправдава използването на сградите, Република Гърция не изтъква подобни съображения, обосноваването с които би предполагало в частност да се изследва наличието на алтернативни решения с по-малко вредни последици и да се претеглят съответните интереси въз основа на анализ по член 6, параграф 3 на въздействието по отношение на целите за опазване на защитената територия (вж. решение от 14 януари 2016 г., Grüne Liga Sachsen и др., C-399/14, EU:C:2016:10, т. 57 и цитираната съдебна практика).
- 42 Второ, що се отнася до разрешаването на строежа на три ваканционни къщи във Вунаки през 2012 г. и самото им построяване през 2013 г., в меродавния период за преценката на соченото нарушение всъщност попада само разрешението за изграждането на тези къщи, но все пак то може осезаемо да увреди дюнните местообитания в зоната Кипарисия и значително да обезпокои морските костенурки *Caretta caretta*. Ето защо това разрешение съставлява нарушение на член 6, параграф 2 от Директива 92/43.
- 43 Трето, що се отнася до започването на строителните работи по около 50 жилищни сгради между Агианаки и Елеа, Комисията наистина уточнява, че гръцките власти не са издавали разрешение за това. Република Гърция обаче няма основание да поддържа, че доколкото е било забранено тези строителни работи да се извършват без предварително разрешение, тя не отговаря за започването им и съответно не може да се констатира неизпълнение от нейна страна на член 6,

параграф 2 от Директива 92/43. Всъщност, както поддържа Комисията, тази държава членка не е въвела подходящ режим на защита и не е осигурила спазването на забраната за строителство, в резултат от което са започнали неконтролирани и непланирани строителни работи.

- 44 Четвърто, що се отнася до твърдението, че е трябвало да бъде издадено разрешение за строежа на четири ваканционни къщи в Елеа, достатъчно е да се отбележи, че посочването на подобно намерение, без да се докаже, че действително ще бъде издадено разрешение, не е достатъчно основание за констатирането на нарушение на член 6, параграф 2 от Директива 92/43.
- 45 Следователно трябва да се констатира, че като е допуснала построяването на къщи в Агианаки през 2010 г., използването без надлежна регламентация на други къщи в Агианаки, построени през 2006 г., и започването на строителни работи по около 50 жилищни сгради между Агианаки и Елеа и като е разрешила построяването на три ваканционни къщи във Вунаки през 2012 г., Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 6, параграф 2 от Директива 92/43. Останалите доводи по тази част от първото твърдение за нарушение трябва да бъдат отхвърлени.

По първото твърдение за нарушение в частта относно това, че Република Гърция разрешила развитието на инфраструктурата за достъп до плажовете в зоната Кипарисия

– Доводи на страните

- 46 Комисията упреква Република Гърция, че е допуснала в зоната Кипарисия:
- да бъдат отворени пет нови пътя към плажа на Агианаки,
 - да бъде построен път, свързващ плажа на Кало Неро с Елеа по протежение на съществуващата железопътна линия, и
 - да бъдат асфалтирани някои съществуващи пътища.
- 47 Комисията изтъква, че отварянето на пътищата към плажа има разрушителни последици за тази зона. Тя посочва, че пътищата остават в експлоатация въпреки наложените от гръцките власти глоби и задължения за възстановяване. Последиците от това били лесен достъп на превозни средства до плажа, шум и замърсяване.
- 48 Също така Комисията смята, че асфалтирането на някои съществуващи пътища и построяването на път между плажа на Кало Неро и Елеа по протежение на железопътната линия увреждат дюнните местообитания и обезпокояват морските костенурки *Caretta caretta*.
- 49 Република Гърция твърди, че поради морфологията на релефа, който е плосък, и поради това че зоната Кипарисия е обитавана от най-древни времена, достъпът до плажа винаги е бил лесен. Освен това в зоната отдавна имало множество други, перпендикулярни подходи към плажа.
- 50 Що се отнася до посоченото отваряне на пет нови пътя към плажа на Агианаки, Република Гърция отбелязва, че тези пътища съществуват от началото на 70-те години, а съществуването им, както и това, че са за обществено ползване, са потвърдени със съдебно решение. При всички случаи поради построяването на четири от тези пет пътя и поради извършването на строителни работи по петия път без предварително екологично разрешение през 2012 г. на съответното строително дружество били наложени глоби. Тази държава членка изтъква, че властите са образували няколко наказателни производства и има редица висящи съдебни дела във връзка с тези глоби и със законността на посочените пътища.

51 Що се отнася до строящия се път, който би свързал плажа на Кало Неро с Елеа по протежение на железопътната линия, Република Гърция поддържа, че Директива 92/43 не налага тази обитавана от най-древни времена зона да се превърне в недостъпно място и че съгласно член 2, параграф 3 от Директивата взетите мерки в нейно изпълнение трябва да са съобразени с икономическите, социалните и културните изисквания, както и с регионалните и местните особености. Същевременно железопътната линия и пътят по протежението ѝ се намирили на голямо разстояние от плажа и пътят бил необходим, за да се осигури достъп до всеки от имотите.

52 Що се отнася до обвиненията във връзка с частичното асфалтиране на някои от съществуващите крайбрежни пътища, Република Гърция твърди, че това е позволило да се намалят прахът и шумът. Тя изтъква, че достъпът до плажа зависи от проходимостта на пътя, а не от наличието на асфалт по него, и че промяната в настилката на пътищата изобщо не засяга възможностите за размножаване на морските костенурки *Caretta caretta*.

– Съображения на Съда

53 Първо, що се отнася до отварянето на нови пътища към морето, следва да се констатира, че това улеснява достъпа на превозните средства до плажа и съответно е фактор за увеличаване на автомобилния трафик. Всъщност съгласно представеното от Комисията Становище 32/2015 на *Symvoulio tis Epikrateias* (Държавен съвет) нерегламентираното паркиране на автомобили в края и по протежение на пътищата уврежда дюнните местообитания на видовете, наблюдавани в зоната Кипарисия. В резултат от този улеснен достъп и увеличаването на автомобилния трафик се стига до нарастване на шума и светлината, което обезпокоява морските костенурки *Caretta caretta* при снасянето на яйцата и при излюпването на малките. Освен това самата Република Гърция е констатирала, че тези пътища са отворени и построени незаконно и предизвикват вредни последици, както личи от представената на Съда преписка, и по-конкретно от документите в приложения 17 h и 17 i към исковата молба.

54 Макар че нито е разрешила, нито сама е отворила тези пътища в зоната Кипарисия, Република Гърция не оборва твърдението на Комисията, че пътищата са в експлоатация въпреки образуваните наказателни производство и различните висящи съдебни дела.

55 Като се е ограничила с това да образува наказателни производства срещу ръководителите на дружеството, построило въпросните пътища, и да наложи административни санкции на това дружество, от една страна, и от друга, да поддържа пред националните съдилища, че посочените пътища са незаконни и трябва да бъдат премахнати, Република Гърция не е изпълнила специфичното си задължение по член 6, параграф 2 от Директива 92/43 (вж. по аналогия решение от 9 ноември 1999 г., Комисия/Италия, C-365/97, EU:C:1999:544, т. 109).

56 Както поддържа Комисията, Република Гърция е трябвало да вземе мерки, така че тези пътища да не се експлоатират и използването им да не обезпокоява осезаемо морската костенурка *Caretta caretta*, нито да уврежда дюнните местообитания в зоната Кипарисия.

57 Като не е взела временни мерки за опазване на зоната с цел ограничаване на използването на разглежданите пътища до приключването на упоменатите съдебни дела относно законността и евентуалното премахване на тези пътища, а същевременно, както посочва генералният адвокат в точка 77 от заключението си, нищо не сочи това да е било правно или фактически невъзможно, Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 6, параграф 2 от Директива 92/43.

58 Второ, що се отнася до строящия се път, който би свързал плажа на Кало Неро с Елеа по протежение на железопътната линия, следва да се констатира, че той следва съществуващия релсов път и че Комисията не опровергава твърдението на Република Гърция, че с изключение

на две места той се намира на над 200 метра разстояние от брега и не е свързан с подхода към плажа. При това положение Комисията не е доказала, че е налице достатъчна вероятност строящият се път, който би свързал плажа на Кало Неро с Елеа по протежение на железопътната линия, да окаже значително въздействие върху дюнните местообитания и морските костенурки *Caretta caretta*.

59 Трето, що се отнася до асфалтовата настилка, положена на някои от крайбрежните пътища, асфалтирането на песъчливите пътища улеснява използването им, особено за автомобилите, което би могло значително да засегне дюнните местообитания в зоната Кипарисия и осезаемо да увеличи обезпокояването на морските костенурки *Caretta caretta*. Следователно, като е допуснала асфалтирането на пътища в тази територия, Република Гърция е нарушила член 6, параграф 2 от Директива 92/43.

60 Ето защо следва да се констатира, че като е допуснала отварянето на пет нови пътя към плажа на Агианаки и асфалтирането на някои съществуващи подходи и пътища, Република Гърция не е предотвратила развитието на инфраструктурата за достъп до този плаж в зоната Кипарисия и съответно не е изпълнила задълженията си по член 6, параграф 2 от Директива 92/43. Доводите по тази част от разглежданото твърдение за нарушение обаче следва да се отхвърлят, доколкото се отнасят до строителството на път между плажа на Кало Неро и Елеа по протежение на съществуващата железопътна линия.

По първото твърдение за нарушение в частта относно това, че Република Гърция допуснала наличието на незаконни къмпинги в зоната Кипарисия

– Доводи на страните

61 Комисията упреква Република Гърция, че е допуснала:

— пътят зад плажа на Кало Неро да служи за къмпинг за каравани, и

— да се практикува диво къмпингуване в боровата горичка сред дюните на плажа на Елеа.

62 Според Комисията дивото къмпингуване е проблем за опазването на дюните и горските местообитания. Освен това то обезпокоявало морските костенурки *Caretta caretta*.

63 Република Гърция твърди, че дивото къмпингуване е забранено в цялата страна, но признава, че въпреки забраната и действията на полицията то продължава да се практикува. Тя изтъква, че в зоната Кипарисия този вид къмпингуване се практикува от най-малко 30 или 40 години, но постепенно намалява.

– Съображения на Съда

64 Установено е, че Република Гърция не оспорва, че не е взела достатъчно мерки, за да гарантира спазване на забраната за диво къмпингуване в зоната Кипарисия. Установено е също така, че дивото къмпингуване в тази зона би могло осезаемо да увреди съответните дюнни местообитания и да доведе до значително обезпокояване на морските костенурки *Caretta caretta*.

65 Следователно трябва да се констатира, че като не е взела достатъчно мерки, за да осигури спазване на забраната за диво къмпингуване в близост до плажа на Кало Неро и в Елеа, Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 6, параграф 2 от Директива 92/43.

По първото твърдение за нарушение в частта относно това, че Република Гърция допуснала експлоатацията на барове на плажа в зоната Кипарисия

– Доводи на страните

- 66 Комисията упреква Република Гърция, че е допуснала експлоатацията на най-малко три бара между Елеа и Кало Неро. Тези барове били шумни и осветени през нощта, поради което обезпокоявали морските костенурки *Caretta caretta* по време на снасянето на яйцата и застрашавали новоизлюпените костенурки.
- 67 Комисията твърди, че на 13 август 2011 г. на плажа на Кало Неро е имало празненство. Макар да признава, че гръцките власти са декларирали намерението си да премахнат тези барове, тя поддържа, че при посещението на нейни служители на 17 юли 2012 г. баровете все още са били там. Според Комисията през 2013 г. те вече не работели, но инфраструктурата още стояла.
- 68 Република Гърция поддържа, че през 2013 г. и 2014 г. на въпросния плаж не е имало работещи заведения, а всички незаконни барове и техните помощни съоръжения са били отстранени. Тя отбелязва, че единственото изключение е плажът на Кало Неро, където този тип дървени конструкции били разрушени чак по-късно.

– Съображения на Съда

- 69 Като се има предвид, че наличието на неизпълнение на задължения трябва да се преценява с оглед на положението на държавата членка към момента на изтичането на срока, даден в мотивираното становище, а последващите промени не могат да се вземат предвид от Съда, различните изтъкнати от страните факти, настъпили след 1 декември 2012 г. — крайният срок, даден на Република Гърция, за да се съобрази с мотивираното становище на Комисията, няма да бъдат взети предвид от Съда при преценката на соченото неизпълнение.
- 70 Следва да се констатира, че Република Гърция не изтъква нито един факт, годен да докаже, че преди изтичането на упоменатия срок тя е взела необходимите мерки, за да предотврати обезпокояване на морските костенурки *Caretta caretta* при размножаването им в резултат от експлоатацията на разглежданите барове.
- 71 Следователно, като не е взела необходимите мерки, за да ограничи експлоатацията на баровете, намиращи се на плажовете между Елеа и Кало Неро, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*, и не е следила вредните въздействия, причинявани от тези барове, да не обезпокояват тези видове, посочената държава членка не е изпълнила задълженията си по член 6, параграф 2 от Директива 92/43.

По първото твърдение за нарушение в частта относно това, че Република Гърция допуснала разполагането на принадлежности и съоръжения на плажовете в зоната Кипарисия

– Доводи на страните

- 72 Комисията упреква Република Гърция, че е допуснала в зоната Кипарисия да се разполага прекомерно количество плажни принадлежности, а именно чадъри и шезлонги. Освен това тя твърди, че макар гръцките власти да разпоредили демонтирането на редица платформи, положени по плажовете в тази зона, те така и не били демонтирани, а на 28 юли 2011 г. дори било издадено разрешение на хотел „Месина Маре“ за полагането на такава платформа.

73 Според Комисията, тъй като са трайно закрепени и остават на плажа и през нощта, тези плажни съоръжения оказват отрицателно въздействие върху местата за размножаване на морските костенурки *Caretta caretta*, доколкото наличието им намалява свободното пространство за гнездене и затруднява придвижването на костенурките.

74 Република Гърция изтъква, че през 2013 г. и 2014 г. по плажовете на Вунаки, Елеа и Агианаки не е имало нито един чадър или шезлонг. На плажа на Кало Неро оставали няколко чадъра и шезлонга, но те били извън зоната за размножаване на морските костенурки *Caretta caretta*. Що се отнася до платформата край хотел „Месина Маре“, тази държава членка твърди, че тя всъщност е рампа за хората с увреждания, които посещават хотела.

– Съображения на Съда

75 Първо, що се отнася до чадърите и шезлонгите, Република Гърция просто посочва, че след 2013 г., тоест след изтичането на определения в мотивираното становище срок, такива принадлежности са останали само на плажа на Кало Неро, извън мястото за размножаване на морските костенурки *Caretta caretta*. Следователно тази държава членка имплицитно признава, че преди това не е ограничавала разполагането на плажни принадлежности по местата за размножаване на костенурките.

76 Второ, що се отнася до платформите по плажовете в зоната Кипарисия, Република Гърция не оспорва нито наличието им на плажа след крайния срок, определен в мотивираното становище на Комисията, нито вероятността да увредят осезаемо дюнните местообитания в зоната Кипарисия и да доведат до значително обезпокояване на морските костенурки *Caretta caretta*, а само твърди, че разрешената платформа край хотел „Месина Маре“ е рампа за хора с увреждания.

77 Комисията не оспорва предназначението на последно упоменатата платформа. Макар че по принцип разполагането на платформи за улесняване на придвижването на хора с увреждания би могло да се разглежда като направено по наложителни причини от по-важен обществен интерес във връзка със здравето на хората по смисъла на член 6, параграф 4 от Директива 92/43, обосноваването с подобни съображения предполага в частност да се изследва наличието на алтернативни решения с по-малко вредни последици и да се претеглят съответните интереси въз основа на анализ по член 6, параграф 3 на въздействието по отношение на целите за опазване на защитената територия (вж. в този смисъл решение от 14 януари 2016 г., *Grüne Liga Sachsen* и др., C-399/14, EU:C:2016:10, т. 57 и цитираната съдебна практика). Тъй като Република Гърция не предлага никакво обяснение в тази посока, следва да се приеме, че разрешената платформа край хотел „Месина Маре“ също е разположена в нарушение на член 6, параграф 2 от Директивата.

78 Следователно трябва да се констатира, че като не е взела необходимите мерки, за да ограничи разполагането на принадлежности и различни съоръжения по плажовете в зоната Кипарисия, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*, и като е разрешила изграждането на платформа край хотел „Месина Маре“, Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 6, параграф 2 от Директива 92/43.

По първото твърдение за нарушение в частта относно това, че Република Гърция допуснала почистване с тежки машини на плажовете в зоната Кипарисия

– Доводи на страните

- 79 Комисията упреква Република Гърция за това, че община Авлона (Гърция) почиства плажа с тежки машини, което води до уплътняване на пясъка под тежестта на машините и разрушаване на гнездата на морските костенурки *Caretta caretta* поради вибрациите.
- 80 Република Гърция възразява, че не става дума за постоянна практика, а за изолиран случай, и че след изпращането на официалното уведомително писмо не е допускано това да се повтори. Освен това националната подзаконова уредба, приета през юли 2013 г. и май 2014 г. от министерството на околната среда, била предназначена да предотврати подобни инциденти и предвиждала, че през размножителния период на костенурките плажът ще се почиства ръчно.

– Съображения на Съда

- 81 Въпреки че посочената от Република Гърция национална подзаконова уредба е приета след изтичането на определения в мотивираното становище срок и Съдът не може да я вземе предвид за целите на преценката на соченото изпълнение, изтъкнатото от Комисията твърдение за нарушение не може да се приеме. Всъщност Комисията не само не оспорва довода на тази държава членка, че въпросният случай е изолиран, но и не представя доказателства, че е имало следващи подобни инциденти и че е било необходимо да се вземат специфични мерки, за да бъдат предотвратени.

По първото твърдение за нарушение в частта относно това, че Република Гърция допуснала незаконно черпене на пясък от плажовете в зоната Кипарисия

– Доводи на страните

- 82 Комисията упреква Република Гърция, че е допуснала безконтролна дейност по черпене на пясък от плажовете в зоната Кипарисия.
- 83 Тази държава членка изтъква, че Комисията не е доказала извършването на подобна дейност.
- 84 В писмената си реплика обаче Комисията представя таблица, която би следвало да сочи, че самата Република Гърция признава наличието на опасност от значителни вредоносни последици за зоната Кипарисия в резултат от дейностите по черпене на пясък.

– Съображения на Съда

- 85 Член 128, параграф 1 от Процедурния правилник гласи, че с репликата и дубликата страните могат да представят доказателства и да правят доказателствени искания в подкрепа на своите доводи и че те излагат съображения за късното представяне и поискване на тези доказателства.
- 86 Тъй като обаче Комисията не излага съображения за късното представяне на това доказателство, то не следва да се взема предвид от Съда при преценката за наличието на соченото от тази институция изпълнение.
- 87 Тъй като Комисията не представя други доказателства в подкрепа на разглежданото твърдение за нарушение, искът ѝ трябва да бъде отхвърлен в тази му част.

По първото твърдение за нарушение в частта относно това, че Република Гърция допуснала разширяване на селскостопанските дейности в зоната Кипарисия

– Доводи на страните

88 Комисията упреква Република Гърция за:

- увеличаването на обработваемите земи в зоната на дюните,
- обработването на дюните между Елеа и Агианаки, и
- отглеждането на овце по плажовете, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*.

89 Комисията изтъква, че увеличаването на обработваемите земи в зоната на дюните води до унищожаване на дюнните места за размножаване на тези видове и че водата за напояване може да увреди разположените в близост гнезда на костенурки. Причиняването от насажденията нарастване на влажността водело до промяна в подпочвената температура, което предизвиквало излюпване на повече мъжки костенурки, а това можело да доведе до дисбаланс в популацията на вида *Caretta caretta*.

90 Комисията твърди, че между 20 февруари и 3 март 2013 г. са обработвани дюните между Агианаки и Елеа, което унищожило някои местообитания на морските костенурки *Caretta caretta*, без да бъдат взети никакви мерки за възстановяване.

91 Комисията смята, че отглеждането на овце по плажовете, на които се размножават костенурките, води пряко и косвено до унищожаване на гнездата. Гнездата били стъпквани, а яйцата — унищожавани от вибрациите в земята.

92 Република Гърция припомня, че през последните 20 години селскостопанската дейност е значително намаляла, а в периода до 2001 г. площта на обработваемите земи е спаднала с между 25 % и 30 % в зависимост от мястото. В зоната Кипарисия площите с насаждения не се разширявали към дюните, тъй като песъчливият субстрат не бил подходящ за това, а районът извън зоната бил особено плодороден.

93 Тази държава членка изтъква, че споменатите от Комисията дейности по обработване на земята са извършвани върху земеделски площи.

94 Отглеждането на овце по плажовете, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*, било невъзможно, тъй като по плажовете нямало растителност. При всички случаи според Република Гърция костенурките заравят яйцата си на такава дълбочина, че няма как гнездата да бъдат стъпкани от овцете или унищожени от предизвикваните от това вибрации в земята.

– Съображения на Съда

95 На първо място, що се отнася до твърдението за увеличаване на обработваемите земи в зоната на дюните, следва да се констатира, както отбелязва генералният адвокат в точка 105 от заключението си, че Комисията не представя доказателства, годни да оборят твърдението на Република Гърция, че в зоната Кипарисия не се установява увеличаване на тези земи. Оттук следва, че изложеното от Комисията твърдение за нарушение не може да бъде прието в тази му част.

- 96 На второ място, доколкото соченото от Комисията нарушение се отнася до обработване на дюнните зони към момент след изтичането на срока, който е определила в мотивираното становище, от Република Гърция не може да се търси отговорност за подобно нарушение и съответно твърдението на Комисията трябва да бъде отхвърлено и в тази му част.
- 97 На трето място, следва да се констатира, че Комисията не оспорва довода на Република Гърция, че по плажовете, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*, няма растителност, а представените от Комисията фотографски снимки показват не извършването на животновъдна дейност, а просто наличието на няколко овце на плажа. При всички положения Комисията не представя доказателства, от които да може да се заключи, че наличието на овце, така както се вижда от снимките, би могло да увреди гнездата на костенурките, които са заровени в пясъка на дълбочина от 40 до 60 сантиметра. При тези условия изложеното от Комисията твърдение за нарушение трябва да бъде отхвърлено и в тази му част.

По първото твърдение за нарушение в частта относно това, че Република Гърция допуснала светлинно замърсяване в зоната Кипарисия

– Доводи на страните

- 98 Комисията упреква Република Гърция, че не е взела подходящите мерки, така че общинското осветление по обществените пътища и в близост до плажовете и светлината от ресторантите, хотелите и магазините край зоната Кипарисия да не обезпокояват морските костенурки *Caretta caretta*, когато снасят яйцата и особено когато новоизлюпените костенурки се запътват към морето. Комисията изтъква, че тези факти са били потвърдени при посещението на място на нейни служители на 17 юли 2012 г.
- 99 Според Република Гърция общественото осветление съществува от много години и е инсталирано преди приемането на националната уредба, която изисква извършване на подходяща оценка съгласно Директива 92/43. Тя поддържа, че за да се реши този проблем, през 2014 г. е приета специална правна уредба за плажовете, на които се размножават въпросните костенурки, като тази уредба предвижда в частност задължение да се следи светлината от частни и обществени източници да не достига до плажа, за да не дезориентира малките костенурки. Също така на заведенията и хотелите по крайбрежието било забранено да използват прожектори. Било планирано и да се поставят козирки на лампите и да се използват специални осветителни тела.

– Съображения на Съда

- 100 Що се отнася до довода на Република Гърция, че общественото осветление съществува отпреди да бъде въведено изискването за този тип съоръжения да се извършва подходяща оценка съгласно Директива 92/43, достатъчно е да се констатира, че по силата на тази директива предвидената в нея забрана за влошаване на състоянието не се изчерпва със задължението на съответната държава членка да забранява или прекратява само нови увреждащи дейности.
- 101 Ето защо следва да се констатира, че като не е взела подходящите мерки за защита, за да не допусне след включването на зоната Кипарисия в списъка на ТЗО на 19 юли 2006 г. съществуващото обществено осветление да обезпокоява морската костенурка *Caretta caretta*, Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 6, параграф 2 от Директива 92/43 (вж. по аналогия решение от 24 ноември 2011 г., Комисия/Испания, C-404/09, EU:C:2011:768, т. 127 и 128).

- 102 Изложеното от Комисията твърдение за нарушение следва да се приеме и в частта относно обезпокояването на морската костенурка *Caretta caretta* в резултат от светлината на ресторантите, хотелите и магазините край зоната Кипарисия.
- 103 Всъщност по този въпрос Република Гърция само изтъква, че през 2014 г., тоест след изтичането на срока, определен от Комисията в мотивираното становище, е приела правна уредба с цел решаването на този проблем, което имплицитно сочи, че преди това тази държава членка не е вземала необходимите мерки за предотвратяване на обезпокояването на морската костенурка *Caretta caretta* в резултат от подобно светлинно замърсяване.
- 104 Следователно, като не е взела необходимите мерки, за да ограничи в достатъчна степен светлинното замърсяване по плажовете, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta* и които са разположени в зоната Кипарисия, Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 6, параграф 2 от Директива 92/43.

По първото твърдение за нарушение в частта относно това, че Република Гърция допуснала риболовни дейности край зоната Кипарисия

– Доводи на страните

- 105 Комисията твърди, че риболовът в близост до плажовете в зоната Кипарисия, където се размножават морските костенурки *Caretta caretta*, води до обезпокояване на този вид, тъй като екземплярите, които излизат да снасят яйца или се връщат от гнездата си, може да се оплетат в мрежите или да се сблъскат с рибарските лодки. В това отношение тя се позовава на приложен към исковата молба доклад, според който риболовната дейност се извършва направо от плажния бряг с дънни мрежи, а понякога — едва на километър от брега, с управлявани от лодки тралове.
- 106 Република Гърция поддържа, че след въвеждането на режима за защита на зоната риболовът там е намалял, като различни актове на Европейския съюз също са допринесли за спада на риболовната дейност в района. Рибарските лодки били съвсем малко, а и се провеждала информационна кампания за предотвратяване на случайното улавяне на костенурки.

– Съображения на Съда

- 107 Налага се констатацията, че подобен общ довод относно намаляването на риболовната дейност и информирането на рибарите не е годен да обори твърдението на Комисията, което е подкрепено с данните от приложения към исковата молба доклад.
- 108 Следователно, като не е взела необходимите мерки, за да ограничи в достатъчна степен риболовните дейности по протежение на плажовете в зоната Кипарисия, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*, Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 6, параграф 2 от Директива 92/43.

По първото твърдение за нарушение в частта относно това, че Република Гърция допуснала използването на развлекателни лодки и водни колела край зоната Кипарисия

– Доводи на страните

- 109 Според Комисията наличието на развлекателни лодки и водни колела, използвани в близост до плажовете в зоната Кипарисия, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*, води до обезпокояване на костенурките. Някои от тях дори загивали от сблъсъци с тези машини. Институцията смята, че доказателствата в приложения 18 и 21 към исковата ѝ молба подкрепят това твърдение за нарушение.
- 110 Според Република Гърция тези доказателства не потвърждават сочените от Комисията факти и Комисията изобщо не е доказала, че случаите на смърт на костенурки се дължат на наранявания, причинени от развлекателни лодки и водни колела.

– Съображения на Съда

- 111 В производство за установяване на неизпълнение на задължения в тежест на Комисията е да установи наличието на твърдяното неизпълнение и да предостави на Съда необходимите данни за проверка дали е налице това неизпълнение (решение от 9 юли 2015 г., Комисия/Ирландия, C-87/14, EU:C:2015:449, т. 22 и цитираната съдебна практика).
- 112 Следва обаче да се констатира, че като препраща в исковата си молба към приложенията, без да даде конкретни релевантни обяснения във връзка с тях, Комисията не предоставя необходимите данни за проверка дали е налице соченото от нея неизпълнение, а и при всички случаи такива данни не следват по явен начин от въпросните приложения.
- 113 Затова първото изложено от Комисията твърдение за нарушение във връзка с разглеждания иск трябва да бъде отхвърлено в тази му част.
- 114 При тези условия трябва да се констатира, че:
- като е допуснала построяването на къщи в Агианаки през 2010 г., използването без надлежна регламентация на други къщи в Агианаки, построени през 2006 г., и започването на строителни работи по около 50 жилищни сгради между Агианаки и Елеа и като е разрешила построяването на три ваканционни къщи във Вунаки (Гърция) през 2012 г.,
 - като е допуснала развитието на инфраструктурата за достъп до плажа в зоната Кипарисия, а именно отварянето на пет нови пътя към плажа на Агианаки и асфалтирането на някои съществуващи подходи и пътища,
 - като не е взела достатъчно мерки, за да осигури спазване на забраната за диво къмпингуване в близост до плажа на Кало Неро и в Елеа,
 - като не е взела необходимите мерки, за да ограничи експлоатацията на баровете, намиращи се на плажовете между Елеа и Кало Неро, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*, и не е следила вредните въздействия, причинявани от тези барове, да не обезпокояват тези видове,
 - като не е взела необходимите мерки в зоната Кипарисия, за да ограничи разполагането на принадлежности и различни съоръжения по плажовете, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*, и като е разрешила изграждането на платформа край хотел „Месина Маре“,

- като не е взела необходимите мерки, за да ограничи в достатъчна степен светлинното замърсяване по плажовете в зоната Кипарисия, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*, и
- като не е взела необходимите мерки, за да ограничи в достатъчна степен риболовните дейности по протежение на плажовете в зоната Кипарисия, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*,

Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 6, параграф 2 от Директива 92/43.

По второто твърдение — за нарушение на член 6, параграф 3 от Директива 92/43

Доводи на страните

- 115 Второто твърдение на Комисията в подкрепа на иска ѝ е, че Република Гърция е нарушила член 6, параграф 3 от Директива 92/43.
- 116 Комисията упреква тази държава членка, че не е изпълнила задълженията си по посочената разпоредба, тъй като не е извършвала подходяща оценка на въздействието на проекти, които не са непосредствено свързани с управлението на зоната Кипарисия или необходими за него, но могат оказат значително влияние върху тази зона. Според Комисията подобна оценка на въздействието е трябвало да се извърши в частност преди:
- издаването на разрешение за строеж и построяването на различни жилищни сгради в зоната Кипарисия,
 - отварянето на нови пътища и асфалтирането на някои съществуващи пътища в зоната,
 - построяването на нови барове на плажовете в зоната, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*,
 - инсталирането на общинското осветление по протежение на плажната ивица в зоната, и
 - разширяването на обработваемите площи в дюнната система на зоната Кипарисия.
- 117 Според Комисията тези дейности са извършени без предварителна оценка както по отношение на въздействието на всяка от тези дейности поотделно, така и по отношение на общото въздействие на всички тези дейности. Тя подчертава, че нито една от дейностите не е непосредствено свързана с управлението на зоната Кипарисия или необходима за него и че те вероятно оказват значително въздействие върху тази зона поради значението ѝ за морските костенурки *Caretta caretta* и за съответното естествено местообитание.
- 118 Република Гърция изтъква, че всички планове и проекти, които са осъществени в района без „подходяща оценка“, се отнасят до строителни работи, приключили преди въвеждането на задължението за извършване на такава оценка. Що се отнася до плановете и проектите, осъществени след този момент, тя поддържа, че за някои от тях са спазени изискванията по член 6, параграф 3 от Директива 92/43, а в случаите, в които тези изисквания не са спазени, са образувани административни и наказателни производства.

119 Тази държава членка твърди, че изискванията и процедурите, предвидени в член 6, параграф 3 от Директива 92/43, са транспонирани в националното право и че издаването на разрешения за строеж и изпълнението на строителните работи са спрени до приемането на президентския указ. Поради това не било налице неизпълнение от страна на Република Гърция на задълженията ѝ по член 6, параграф 3 от Директива 92/43.

Съображения на Съда

120 Следва да се припомни, че член 6, параграф 3 от Директива 92/43 предвижда процедура по оценяване, която има за цел да гарантира посредством предварителен контрол, че планове или проекти, които не са непосредствено свързани с управлението на съответната територия или необходими за него, но може да ѝ окажат значително влияние, се разрешават само доколкото няма да имат отрицателно влияние върху тази територия (вж. решение от 11 септември 2012 г., *Nomarchiaki Aftodioikisi Aitoloakarnanias* и др., C-43/10, EU:C:2012:560, т. 110).

121 Оттук следва, че тази разпоредба е приложима само когато компетентните национални органи разрешават определени проекти, доколкото това разрешение трябва да е предшествано от подходяща оценка на въздействието на проекта върху съответната територия.

122 Следователно член 6, параграф 3 от Директива 92/43 не се прилага по отношение на дейностите, за чието извършване се изисква разрешение, но които са осъществени без разрешение, тоест незаконно. При тези условия по отношение на такива дейности няма основание за констатиране на нарушение на тази разпоредба.

123 За сметка на това посочената разпоредба се прилага по отношение на дейностите, осъществени с предварително разрешение, а именно по отношение на къщите в Агианаки, построени през 2010 г., трите ваканционни къщи във Вунаки, построени през 2012 г., и платформата край хотел „Месина Маре“.

124 Доколкото тези дейности биха могли да доведат до загуба на дюнни площи и обезпокояване на морската костенурка *Caretta caretta*, преди разрешаването им е трябвало да бъде извършена оценка на въздействието им.

125 При тези условия, доколкото Република Гърция не твърди, че тези разрешения са издадени преди 19 юли 2006 г., датата на включването на зоната Кипарисия в списъка на ТЗО, или че преди издаването им са извършени оценки на въздействието в съответствие с член 6, параграф 3 от Директива 92/43, следва да се констатира, че като е издала разрешения за няколко къщи, построени в Агианаки през 2010 г., за три ваканционни къщи във Вунаки през 2012 г. и за построяването на платформа край хотел „Месина Маре“, тази държава членка не е изпълнила задълженията си по посочената разпоредба.

126 Твърдението за нарушение се отхвърля в останалата му част.

По третото твърдение — за нарушение на член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43

127 Комисията упреква Република Гърция, че е допуснала нарушение на член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43, като не е взела необходимите мерки за въвеждане и прилагане на ефективна строга система за опазване на морската костенурка *Caretta caretta* в зоната Кипарисия, така че да предотврати обезпокояването на този вид през размножителния период и дейностите, които могат да доведат до повреждане или унищожаване на местата за размножаването му.

- 128 Комисията припомня, че съгласно тази разпоредба трябва да се въведе строга система за опазване на животинските видове, посочени в буква а) от приложение IV към Директива 92/43, с цел да се забранят умишленото обезпокояване на тези видове в частност през размножителния период и повреждането или унищожаването на местата за размножаване или почивка. Тази строга система за опазване изисквала приемането на пълна правна уредба и въвеждането и прилагането на конкретни и специфични защитни мерки.
- 129 Република Гърция поддържа, че не е нарушила член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43.

По третото твърдение за нарушение в частта относно това, че Република Гърция не въвела пълна и последователна правна уредба

– Доводи на страните

- 130 Комисията твърди, че строгата система за опазване, предвидена в член 12, параграф 1 от Директива 92/43, предполага да се предприемат последователни и съгласувани мерки с превантивен характер. Тя отбелязва, че Република Гърция признава, че подобна пълна и последователна правна уредба все още не е приета, макар да е в процес на изготвяне.
- 131 Комисията смята, че всички действащи правни актове по този въпрос в държавата членка не са достатъчни за целите на опазването по член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43. Наличието на тези правни актове било изтъкнато от тази държава членка за първи път в писмената ѝ защита. Освен това някои от тях предхождали влизането в сила на Директива 92/43 и поради това не съдържали специфични разпоредби, които да отговарят на изискванията по член 12 от Директивата.
- 132 Тази институция поддържа, че при липсата на цялостна и последователна национална законодателна уредба не е гарантирано строгото опазване на морската костенурка *Caretta caretta* и на местата за размножаването ѝ. Системата за опазване не можела да бъде въведена чрез откъслечни и изолирани мерки, свързани с опазването на околната среда като цяло, а не предназначени конкретно за предотвратяването на умишленото обезпокояване на съответния вид през размножителния период и на дейностите, които могат да доведат до повреждане или унищожаване на местата за размножаването му.
- 133 Комисията поддържа, че макар видимо броят на гнездата на морската костенурка *Caretta caretta* в зоната Кипарисия да не е намалял, това обстоятелство само по себе си не опровергава констатацията, че Република Гърция не е взела ефективни мерки за опазване. Комисията твърди, че констатираният напоследък голям брой гнезда се дължи на опазването на морската костенурка *Caretta caretta* от 1992 г. насам и че всяко въздействие върху този вид по правило става видимо след 20 години. Освен това от решения от 30 януари 2002 г., Комисия/Гърция (С-103/00, ЕУ:С:2002:60) и от 16 март 2006 г., Комисия/Гърция (С-518/04, непубликувано, ЕУ:С:2006:183) следвало, че не е необходимо броят на гнездата да е намалял, за да се констатира обезпокояване на вида, съставляващо нарушение на член 12 от Директива 92/43.
- 134 Република Гърция твърди, че Комисията неправилно поддържа, от една страна, че Република Гърция не е приела надлежна законодателна уредба в областта на опазването, и от друга, че не е приложила специфични и ефективни мерки за опазване. Тя смята, че Комисията няма основание да твърди, че в зоната Кипарисия е налице увреждане на местообитанията и значително обезпокояване на видовете, при положение че дори не е направена подходяща оценка на въздействието на извършваните в зоната дейности.

- 135 Според тази държава членка, след като популацията на морската костенурка *Caretta caretta* стабилно нараства и не е налице опасност от намаляване на естествените ѝ области на разпространение, няма основание да се констатира нарушение на член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43.
- 136 Република Гърция смята, че гръцкото право съдържа широка, последователна, особено строга и изключително ефективна институционална уредба в областта на опазването на морската костенурка *Caretta caretta*. В това отношение тя сочи различните законови и подзаконови актове, които, взети заедно, в достатъчна степен регламентирани въпроса до приемането на президентския указ.
- 137 Тази държава членка припомня, че никога не е поддържала, че всички тези актове са приети специално за зоната Кипарисия и за разглеждания вид, но въпреки това те осигуряват ефективното им опазване и съответно съставляват адекватна и строга система за опазване по смисъла на член 12 от Директива 92/43. Тази разпоредба не изисквала строгата система за опазване да е определена в един-единствен законодателен акт.
- 138 Накрая, Република Гърция изтъква някои характеристики, мерки и последици от проекта за президентски указ и посочва, че след становището на *Synvoulío tis Epikrateias* (Държавен съвет) той скоро ще бъде приет. Тя обаче подчертава, че наличието на този проект за президентски указ не означава, че до този момент в гръцкия правопорядък не е съществувала строга и ефективна система за опазване.

– Съображения на Съда

- 139 Следва да се припомни, че член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43 задължава държавите членки да вземат необходимите мерки за въвеждане на строга система за опазване на животинските видове, посочени в буква а) от приложение IV към същата директива, в техните естествени области на разпространение, като се забраняват умишленото обезпокояване на екземпляри от тези видове, особено през периодите на размножаване, отглеждане на малките, презимуване и миграция, както и всяко повреждане или унищожаване на места за размножаване или почивка.
- 140 Съдът вече е постановил, че транспонирането на тази разпоредба изисква от държавите членки не само приемането на пълна законодателна уредба, но и прилагането на конкретни и специфични мерки за опазване в това отношение, и че строгата система за опазване предполага предприемането на последователни и съгласувани мерки с превантивен характер (решение от 15 март 2012 г., Комисия/Кипър, C-340/10, EU:C:2012:143, т. 60 и 61, както и цитираната съдебна практика).
- 141 Определена съвкупност от правни актове не съставлява пълна законова и подзаконова уредба, ако тези актове не позволяват да се предотвратят нарушенията на забраната за влошаване на състоянието по член 6, параграф 2 от Директива 92/43 или ако трябва редовно да бъдат допълвани, за да може да се гарантира изискваната по член 12 от Директивата защита.
- 142 Фактът, че в точка 114 от настоящото решение са констатирани редица нарушения на забраната за влошаване на състоянието по член 6, параграф 2 от Директива 92/43, позволява да се презюмира, че що се отнася до опазването на зоната Кипарисия, не е налице пълна и последователна законодателна уредба с превантивен характер.
- 143 Тази презумпция се потвърждава от обстоятелството, че Република Гърция е приела различни министерски наредби, например на 23 май 2013 г., 23 юли 2013 г., 14 февруари 2014 г. и 8 май 2014 г., в частност за подходящото използване на плажовете, за замразяването на някои

селскостопански дейности, за ограничаването на светлината от частните заведения на плажа, за спирането на издаването на разрешения за строеж, за забраняването на някои строителни дейности и за забраняването на отварянето и асфалтирането на пътища в зоната Кипарисия.

- 144 Приемането на такива нормативни актове след изтичането на срока, определен в мотивираното становище, в достатъчна степен доказва, че преди изтичането на този срок националната законодателна уредба е била непълна.
- 145 Следователно Република Гърция няма основание да поддържа, че президентският указ за опазването на тази зона, който е в процес на приемане, е предназначен просто да обедини и консолидира нормативните актове, които вече са били в сила пред изтичането на срока.
- 146 Напротив, от становището на *Symvoulio tis Epikrateias* (Държавен съвет) личи, че произтичащите от правото на Съюза задължения на Република Гърция изискват приемането на нова правна уредба за опазването на зоната Кипарисия и налагат внасянето на нов проектоуказ пред тази инстанция в най-кратки срокове.
- 147 Също така Република Гърция няма основание да поддържа, че щом популацията на морската костенурка *Caretta caretta* стабилно нараства, не може да се твърди, че тя не е изпълнила задълженията си по член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43.
- 148 Всъщност, както поддържа Комисията, обстоятелства като стабилността на популацията на съответния вид сами по себе си не са годни да оборят констатацията за непълнота на съответната национална законодателна уредба (вж. по аналогия решение от 16 март 2006 г., Комисия/Гърция, C-518/04, EU:C:2006:183, т. 21).
- 149 При тези условия следва да се констатира, че като не е приела пълна, последователна и строга законова и подзаконова уредба за опазването на морската костенурка *Caretta caretta* в зоната Кипарисия, Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43.

По третото твърдение за нарушение в частта относно това, че Република Гърция не прилагала конкретни, специфични и ефективни мерки за опазване

– Доводи на страните

- 150 Според Комисията Република Гърция не прилага ефективни специфични мерки, за да предотврати, от една страна, обезпокояването на морската костенурка *Caretta caretta* през размножителния период, и от друга, дейностите, които могат да доведат до повреждане или унищожаване на местата за размножаването ѝ.
- 151 Тя посочва, че член 12, параграф 1, буква г) от Директива 92/43 предвижда по-строг режим на опазване от предвидения в букви а)–в) и не ограничава забраната така, че да се отнася само до умишлените действия.
- 152 Следователно, за да се прецени доколко дадена дейност „може да доведе до повреждане или унищожаване на места за размножаване“, трябвало да се вземе предвид обстоятелството, че този вид снася яйца само веднъж на две или три години и е особено чувствителен и уязвим към шумови и светлинни дразнения през целия процес на размножаване, тоест по време на мътенето и когато малките започнат да се придвижват към морето.

- 153 Комисията изтъква, че в зоната Кипарисия местата за размножаване на морската костенурка *Caretta caretta* могат да бъдат повредени или унищожени от различни човешки дейности, посочени в исковата ѝ молба, които създават пречки за достъпа до местата за размножаване, а също и светлинно и шумово замърсяване.
- 154 Според Република Гърция институционалната и законовата уредба на дейностите в зоната Кипарисия забранява дейностите, които могат да доведат до умишлено увреждане на местата за размножаване на морските костенурки *Caretta caretta* или да навредят на този вид.
- 155 Тя поддържа, че в съответствие с насоките на Комисията увреждането на зоната се преценява въз основа на консервационното състояние на всеки от видовете и всяко от местообитанията, което се оценява в сравнение с първоначалните условия към момента на предложението за класифициране на съответната територия като защитена зона.
- 156 Освен това, за да може да се констатира значително обезпокояване, оценката на евентуалното въздействие върху зоната от гледна точка на екологичните ѝ функции трябва да се извършва на равнището на защитената зона като цяло, а не в по-малък мащаб — за отделни малки части от плажа.

– Съображения на Съда

- 157 Що се отнася до твърдението за нарушение на забраната за обезпокояване на защитените видове по член 12, параграф 1, буква б) от Директива 92/43, следва да се констатира, че всички констатирани в точка 114 от настоящото решение нарушения на член 6, параграф 2 от Директивата съставляват забранени актове на обезпокояване на морската костенурка *Caretta caretta*.
- 158 Както подчертава генералният адвокат в точка 143 от заключението си, същото се отнася и за построяването на сгради в Агианаки през 2006 г. Всъщност, за разлика от общата забрана за влошаване на състоянието и обезпокояване по член 6, параграф 2 от Директива 92/43, съгласно член 4, параграф 5 от Директивата задължението за опазване на видовете по член 12 не зависи от включването на кипарисийските дюни в списъка по член 4, параграф 2, трета алинея. Както следва от член 23, параграф 1 от Директивата, това задължение за опазване е приложимо още от 1994 г.
- 159 Доколкото извършителите на актовете на обезпокояване най-малкото са приемали възможността морските костенурки *Caretta caretta* да бъдат обезпокоени през размножителния период, условието относно умисъла, предвидено в член 12, параграф 1, буква б) от Директива 92/43, е изпълнено (вж. в този смисъл решение от 18 май 2006 г., Комисия/Испания, C-221/04, EU:C:2006:329, т. 71).
- 160 При това положение следва да се констатира, че като не е взела в определения срок всички необходими конкретни мерки за предотвратяване на умишленото обезпокояване на морската костенурка *Caretta caretta* през периода на размножаване на този вид, Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 12, параграф 1, буква б) от Директива 92/43.
- 161 Искът на Комисията следва да бъде уважен и в частта, в която се основава на твърдението, че тази държава членка не е взела необходимите мерки, за да осигури спазването на забраната за повреждане или унищожаване на местата за размножаване, предвидена в член 12, параграф 1, буква г) от Директива 92/43.

162 Всъщност констатираните в точка 114 от настоящото решение редица нарушения на член 6, параграф 2 от Директивата сами по себе си са дейности, които несъмнено повреждат местата за размножаване на морската костенурка *Caretta caretta*.

163 От изложените съображения следва, че като:

- не е приела пълна, последователна и строга законова и подзаконова уредба за опазването на морската костенурка *Caretta caretta* в зоната Кипарисия,
- не е взела в определения срок всички необходими конкретни мерки за предотвратяване на умишленото обезпокояване на морската костенурка *Caretta caretta* през периода на размножаване на този вид, и
- не е взела необходимите мерки, за да осигури спазването на забраната за повреждане или унищожаване на местата за размножаване на този вид,

Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43.

По съдебните разноски

164 Съгласно член 138, параграф 3 от Процедурния правилник, ако всяка от страните е загубила съответно по едно или няколко от предявените основания, всяка страна понася направените от нея съдебни разноски.

165 Тъй като Комисията и Република Гърция са загубили съответно по едно или няколко от предявените основания, всяка от тях следва да понесе направените от нея съдебни разноски.

По изложените съображения Съдът (четвърти състав) реши:

1) Като:

- е допуснала построяването на къщи в Агианаки (Гърция) през 2010 г., използването без надлежна регламентация на други къщи в Агианаки, построени през 2006 г., и започването на строителни работи по около 50 жилищни сгради между Агианаки и Елеа (Гърция) и като е разрешила построяването на три ваканционни къщи във Вунаки (Гърция) през 2012 г.,
- е допуснала развитието на инфраструктурата за достъп до плажа в зоната Кипарисия (Гърция), а именно отварянето на пет нови пътя към плажа на Агианаки и асфалтирането на някои съществуващи подходи и пътища,
- не е взела достатъчно мерки, за да осигури спазване на забраната за диво къмпингуване в близост до плажа на Кало Неро (Гърция) и в Елеа,
- не е взела необходимите мерки, за да ограничи експлоатацията на баровете, намиращи се на плажовете между Елеа и Кало Неро, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*, и не е следила вредните въздействия, причинявани от тези барове, да не обезпокояват тези видове,

- не е взела необходимите мерки в зоната Кипарисия, за да ограничи разполагането на принадлежности и различни съоръжения по плажовете, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*, и като е разрешила изграждането на платформа край хотел „Месина Маре“,
- не е взела необходимите мерки, за да ограничи в достатъчна степен светлинното замърсяване по плажовете в зоната Кипарисия, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*, и
- не е взела необходимите мерки, за да ограничи в достатъчна степен риболовните дейности по протежение на плажовете в зоната Кипарисия, на които се размножават морските костенурки *Caretta caretta*,

Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 6, параграф 2 от Директива 92/43/ЕИО на Съвета от 21 май 1992 година за опазване на естествените местообитания и на дивата флора и фауна, изменена с Директива 2006/105/ЕО на Съвета от 20 ноември 2006 г.

2) Като е издала разрешения за няколко къщи, построени в Агианаки през 2010 г., за три ваканционни къщи във Вунаки през 2012 г. и за построяването на платформа край хотел „Месина Маре“, Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 6, параграф 3 от Директива 92/43.

3) Като:

- не е приела пълна, последователна и строга законова и подзаконова уредба за опазването на морската костенурка *Caretta caretta* в зоната Кипарисия,
- не е взела в определения срок всички необходими конкретни мерки за предотвратяване на умишленото обезпокояване на морската костенурка *Caretta caretta* през периода на размножаване на този вид, и
- не е взела необходимите мерки, за да осигури спазването на забраната за повреждане или унищожаване на местата за размножаване на този вид,

Република Гърция не е изпълнила задълженията си по член 12, параграф 1, букви б) и г) от Директива 92/43.

4) Отхвърля иска в останалата му част.

5) Европейската комисия и Република Гърция понасят направените от тях съдебни разноски.

Подписи